

Utkast till kursplan i modersmål

Under rubriken **Kunskapskrav** kommer det så småningom finnas en inledande text. Den ska ge en övergripande beskrivning av hur kunskapsprogressionen ser ut genom årskurserna och mellan de olika betygsstegen.

Modersmål

Syfte

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Kunskaper i språk skapar förutsättningar för identitets- och kunskapsutveckling, och olika språkliga uttrycksformer är redskap för att kunna förstå och verka i ett demokratiskt samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. Språkkunskaper ger eleven större valmöjligheter i livet, både när det gäller vidare utbildning och ett aktivt deltagande i arbetsliv och samhälle. Kunskaper i modersmål stärker elevens identitet och gagnar språkutvecklingen i svenska samt främjar kunskapsutveckling och lärande såväl i skolan som utanför. Vidare har modersmålet en stor betydelse för elevens lust att söka sig till kultur som en källa till kunskap och glädje.

Undervisningen i ämnet modersmål syftar till att utveckla elevens kunskaper i modersmålet och om modersmålets uppbyggnad, användning och sociala funktion. Undervisningen ska bidra till att eleven kan använda kreativa språkliga uttrycksformer i samspel och kommunikation med omvärlden. Syftet med detta är att stärka elevens utveckling till flerspråkig individ med flerkulturell identitet.

Undervisningen syftar till att eleven ska bli medveten om modersmålets betydelse för det egna lärandet. Genom undervisningen ska eleven utveckla språket så att det fungerar som ett redskap för att förstå och vara delaktig i samhället.

Ämnet modersmål ska bidra till att stärka elevens kunskap om och insikt i kulturer och samhällen där modersmålet används, såväl i ett samtida som historiskt perspektiv. Modersmålsundervisning syftar till att eleven ska utveckla ett jämförande förhållningssätt till språk och kultur. Genom undervisningen ska elevens interkulturella kompetens främjas. Det innebär att eleven ska utveckla kommunikativa strategier som kan användas i flerspråkliga och mångkulturella sammanhang.

Mål för undervisningen i modersmål är att eleven ska utveckla

- förmåga att muntligt kunna uttrycka sina tankar, känslor och åsikter samt delta aktivt i samtal och diskussion i olika sammanhang
- förmåga att skriva språkriktigt och uttrycksfullt, så att kommunikationen fungerar i de situationer som skrivandet avser
- förmåga att läsa, förstå och reflektera kring varierande texter i olika genrer
- förmåga att förstå modersmålets struktur och sociala funktion i förhållande till svenska
- förmåga att genom ett rikt ord- och begreppsförråd kunna använda sitt modersmål som medel i sin kunskapsutveckling
- förmåga att använda sig av informations- och kommunikationsmedel för att kommunicera med omvärlden på modersmålet
- förmåga att förstå och lära känna kulturer och samhällen knutna till modersmålet, såväl i ett samtida som historiskt perspektiv och kunna göra jämförelser med svenska förhållanden

Centralt innehåll

Undervisning i modersmål ska behandla följande centrala innehåll.

Centralt innehåll för årskurserna 1-3

Kommunikation

- Muntlig kommunikation; Tal och samtal; funktion och användning i olika sammanhang. Olika strategier för att lyssna, förstå och återberätta.
- Muntlig kommunikation; Ord, begrepp och uttal med betydelse för den muntliga kommunikationen i elevnära sammanhang. Hur bilder och andra verktyg kan stödja muntlig kommunikation.
- Berättarstrategier; Hur man berättar på olika sätt i olika situationer och till olika mottagare om fiktiva eller verkliga händelser, egna erfarenheter och upplevelser.
- Skriftlig kommunikation; bokstäver, ordbilder och tecken som medel för kommunikation, sambandet mellan tal och skrift samt ljud och bokstäver. Grundläggande strategier för att producera och kommunicera med hjälp av skriftspråket, tillsammans med andra eller självständigt. Hur bilder och andra verktyg kan stödja skriftspråkskommunikationen.

Texter

- Olika texter ur muntlig tradition, även nyproducerad och avsedd för barn; rim, ramsor, gåtor från olika tider, sånger och dikter. Deras funktion för lust och lärande.
- Skönlitteratur; sagor, berättelser avsedda för åldersgruppen, funktion för lust, nöje och avkoppling samt deras användning för att förmedla ett budskap. Hur man kan förstå skönlitterära texter med hjälp av läsning, samtal av olika slag och olika grad av stöd.
- Berättande texter; deras grundläggande uppbyggnad, funktion för lust, nöje och avkoppling samt deras användning för att förmedla ett budskap. Enkla berättelser som följer en given berättarstruktur.
- Instruerande texter och saktexter; deras grundläggande uppbyggnad, funktion som informationskälla samt några av deras användningsområden.

- Texter av egen produktion utifrån egna upplevelser och bilder, skrivna berättelser med utgångspunkt i elevens intressen och behov.

Språk och kultur

- Kulturella uttrycksformer; lekar, sånger, musik och andra uttrycksformer från länder där modersmålet används. Jämförelse mellan olika traditioner och kulturella uttryck.
- Kulturella seder; högtider och traditioner från länder där modersmålet används. Vanor och traditioner i hemmet - "jag och min familj". Jämförelse mellan dessa och seder från Sverige.
- Språkets grundläggande grammatik och stavningsregler med utgångspunkt i elevens texter. Hur ord och begrepp används, hur de är uppbyggda, deras betydelse i olika sammanhang. Strategier för att lära sig fler ord och begrepp tillsammans och på egen hand.

Centralt innehåll för årskurserna 4-6

Undervisning i ämnet modersmål ska behandla följande centrala innehåll:

Kommunikation

- Muntlig kommunikation; olika strategier för att kommunicera med hjälp av talet, tillsammans med andra eller självständigt. Hur muntlig kommunikation byggs upp och fungerar. Strategier för olika samtalsformer, t ex diskussioner utifrån elevens tankar och erfarenheter.
- Muntliga framföranden; struktur och upplägg som bidrar till tydlighet och förståelse. Strategier för presentation, muntligt beskrivande och argumentation utifrån elevnära ämnen.
- Skriftlig kommunikation; olika texters sätt att kommunicera, ordförrådets betydelse och funktion i olika sammanhang. Ord och begrepp som är specifika för att förstå, tolka och kommunicera genom läsning och produktion av texter. Hur texter byggs upp och formuleras för att nå en känd mottagare.
- Talets och skriftens funktion och struktur utifrån elevnära samtal och elevproducerade texter. Hur tal och skrift skiljer sig åt och hur man kan använda dessa skillnader för att kommunicera på ett tydligt sätt. Likheter och skillnader mellan modersmål och svenska.

Texter

- Egna texter. Skrivprocesser; texters formulering och bearbetning utifrån nya kunskaper och råd. Skrivande i berättande, beskrivande och informerande genrer.
- Skönlitterära åldersadekvata texter, böcker, sagor och lyrik från olika tider. Hur dessa texter läses, upplevs och förstås tillsammans med andra och självständigt. Texternas budskap, både det uttalade och det som kan läsas fram mellan raderna.
- Instruerande texter och saktexter; deras uppbyggnad och funktion som

informationskälla samt några av deras användningsområden. Hur de kan användas för olika syften och arbetsområden.

- Berättande texter; deras uppbyggnad, karaktär och funktion för att förmedla en känsla och ett budskap. Folksagor och sägner knutna till kulturer där modersmålet används.
- Olika typer av texter som bär mening för eleven - medier, teater, film, dans och musik såväl som TV och internet som gestaltar elevens och andras liv och villkor idag, förr och i framtiden.

Språk och kultur

- Seder, bruk, normer och värderingar från länder där modersmålet används. Jämförelse mellan dessa och traditioner och seder från Sverige.
- "Jag och min skola"; jämförelse mellan skolor i länder där modersmålet används och den svenska skolan.
- Grundläggande fakta om länder där modersmålet används, t.ex. klimatförhållanden, växter och djur
- Vanliga ord och begrepp som förekommer i såväl skolämnen för årskurs 4-6 som i vardagsspråket utifrån deras betydelse och värde i olika sammanhang samt användningsområden av ord och begrepp ur ett nyanserat och varierat perspektiv.
- Ordbildning och grammatik med utgångspunkt i elevernas egna texter. Hur ord är uppbyggda, deras betydelse i olika sammanhang. Strategier för att lära sig fler ord och begrepp tillsammans och på egen hand. Jämförelse mellan ordbildning och grammatik på modersmålet och på svenska.
- Språkliga konventioner och grammatiska strukturer, exempelvis funktionell kunskap om skrivregler som gör texter lättare att läsa och förstå, variation och noggrannhet vad gäller ordval med utgångspunkt i elevernas egna texter. Stavning och förståelse av facktermer och andra obekanta ord.

Centralt innehåll för årskurserna 7-9

Kommunikation

- Muntliga och skriftliga presentationer; struktur och upplägg som bidrar till tydlighet och förståelse med teman hämtade från olika sammanhang. Olika strategier och verktyg som kan användas för att producera en tydlig och formellt korrekt presentation.
- Muntliga och skriftliga texter med kommunikativa syften; Strategier för att lyssna, tolka och reflektera innehållet i sådana texter i olika situationer, och i interaktion med människor och medier.
- Muntliga och skriftliga texter med varierande syften, argumentationsteknik kring t ex samhällsfrågor och ämnesområden som intresserar och engagerar.
- Skriftlig kommunikation; olika texters sätt att kommunicera, ordförrådets betydelse och funktion i olika sammanhang. Ord och begrepp som är specifika för att förstå, tolka och kommunicera genom läsning och produktion av sådana texter. Hur sådana texter byggs upp och formuleras för

att nå en känd mottagare.

- Talets och skriftens funktion och struktur utifrån samtal och elevproducerade texter. Hur tal och skrift skiljer sig åt och hur man kan använda dessa skillnader för att kommunicera på ett tydligt sätt. Likheter och skillnader mellan modersmål och svenska.

Texter

- Skönlitterära åldersadekvata texter, skönlitteratur: romaner, noveller, poesi, drama från olika tider. Texternas olika uttrycksformer och uttryckssätt. Hur dessa texter läses, upplevs och förstås tillsammans med andra och självständigt. Texternas budskap, både det uttalade och det som kan läsas fram mellan raderna.
- Instruerande texter och saktexter; deras uppbyggnad, funktion som informationskälla samt deras användningsområden. Hur de kan användas för olika syften och arbetsområden för att vidga och fördjupa kunskaper inom olika ämnesområden.
- Berättande texter; deras uppbyggnad, funktion för lust, nöje och avkoppling samt deras användning för att förmedla ett budskap. Folksagor och sägner knutna till kulturer där modersmålet talas, jämförande med sagor och sägner med svenskt ursprung.
- Ordspråk och idiomatiska uttryck, jämförelse med sådana uttryck från Sverige.
- Olika texters och mediers funktion, risker att bli påverkad av dem, möjligheter att använda dem för påverkan. Exempel på texter och medier kan vara skönlitteratur, faktalitteratur, teater, film, dans, musik och IT-genrer.
- Språkets form, funktion och struktur i skön- och facklitteratur samt egna och andras texter. Översättning och jämförelse av korta elevnära texter från modersmålet till svenska och tvärtom
- Egna texter. Skrivprocesser; texters formulering och bearbetning utifrån nya kunskaper och råd. Utvecklat och fördjupat skrivande i berättande, beskrivande och informerande genrer, t ex referat, sammanfattning, recension och jämförelser.

Språk och kultur

- Kulturella traditioner, normer och värderingar, seder och bruk från länder där modersmålet talas. Jämförelse mellan dessa och seder från Sverige. Relationer mellan barn och vuxen, pojke och flicka, begrepp som jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur, vanor och traditioner i samhället- "jag och samhället". Jämförelse med historiskt och nutida samhälle i länder där modersmålet talas.
- Kulturella uttryck; konst, musik, arkitektur eller andra kulturella yttringar från länder där modersmålet talas och i jämförelse med sådana kulturella uttryck från Sverige.
- Språkhistoria och litteraturhistoria; grundläggande fakta om modersmålets historia och hur detta uttryckts i litteratur genom tiderna.

- Ordförrådets betydelse för kunskapsutvecklingen i svenska och på modersmålet Vanliga ord och begrepp som förekommer i såväl skolämnena för årskurs 7-9 som i vardagsspråket utifrån deras betydelse och värde i olika sammanhang samt användningsområden av ord och begrepp ur ett nyanserat och varierat perspektiv.
- Ordbildning och grammatik med utgångspunkt i olika texter. Hur ord är uppbyggda, deras betydelse i olika sammanhang. Strategier för att lära sig fler ord och begrepp tillsammans och på egen hand. Jämförelse mellan ordbildning och grammatik på modersmålet och på svenska.
- Språkliga konventioner och grammatiska strukturer, exempelvis kunskap om skrivregler, variation och noggrannhet vad gäller ordval med utgångspunkt i olika texter. Stavning, förståelse och användning av facktermer och andra obekanta ord.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan ta initiativ till samtal om olika konkreta och abstrakta ämnen och tala ledigt, nyanserat och säkert även om sådant som ligger utanför egna intresseområden. Eleven använder i talspråket ett varierat ord- och begreppsförråd och kan muntligt resonera om sitt eget lärande och sin egen kunskapsutveckling och kan avge välgrundade omdömen om sin skolsituation. Eleven kan skriva nyanserade texter i olika genrer med egna reflektioner med god kvalitet och med anpassningar under arbetets gång. Eleven kan också i skrift översätta enklare texter med ett för eleven känt innehåll och kan med god förståelse läsa åldersanpassade texter i olika genrer samt kan dra nytta av det lästa i sin kunskapsutveckling. Eleven kan göra relevanta jämförelser mellan lästa texter och relaterar innehållet till egna erfarenheter. Eleven behärskar centrala kunskaper om land och traditioner förknippade med modersmålet. Eleven kan utifrån sina kunskaper göra relevanta jämförelser med motsvarande svenska förhållanden och företeelser.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan undersöka, diskutera, presentera och beskriva ett för eleven känt innehåll där språk och framförande är anpassat till mottagare. Detta kan eleven använda för att argumentera sina åsikter kring elevnära kunskapsområden utifrån givna frågeställningar. Eleven skriver berättande, beskrivande och informerande texter där såväl innehåll och språk med gott resultat är anpassat till textens mottagare. Texterna är i stort sett anpassade till skriftspråksnormen i modersmålet. Eleven kan läsa längre texter i olika genrer avsedda för barn och unga och återberätta väsentliga delar av innehållet både muntligt och skriftligt. Eleven kan utifrån sina kunskaper om traditioner, geografiska och kulturella förhållanden i landet där modersmålet används, göra jämförelser med motsvarande svenska förhållanden och företeelser.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan lyssna och förstå konkret språk obehindrat. Eleven kan också presentera, ordna, beskriva och samtala om ett välkänt innehåll på ett sätt så att innehållet tydligt framgår. Eleven kan skriva enklare texter om konkreta och kända företeelser så att innehållet tydligt framgår. I sitt skrivande kan eleven med stöd av lärare tillämpa skrivregler som underlättar förståelsen. Eleven kan med gott flyt läsa och förstå elevnära sagor, berättelser, dikter och enkla

faktatexter samt läsa och tillämpa enkla instruktioner i flera led. Eleven har grundläggande kunskaper om traditioner och kan också beskriva och exemplifiera enklare faktakunskaper om förhållanden i de länder där modersmålet används.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan delta aktivt i samtal och diskussioner på ett språkligt säkert sätt. Eleven kan redovisa ett omfattande innehåll muntligt med ett rikt och varierat ordförråd så att innehållet framgår tydligt och säkert. Eleven reflekterar över innehållet och relaterar det till sig själv och andra. I skrift uttrycker sig eleven ledigt och säkert med ett effektivt språkbruk så att språket fungerar i de situationer som skrivandet avser. Eleven kan skriva berättande, beskrivande och informativa texter med ett omfattande ordförråd och kan uttrycka abstrakta tankegångar. Eleven kan utreda och beskriva likheter och skillnader mellan modersmål och svenska utifrån givna och egenformulerade frågeställningar. Eleven kan använda sina kunskaper i modersmålet för att tillämpa en aktiv tvåspråkighet genom att tolka eller översätta enkla texter med gott resultat och anpassning. Eleven läser skönlitteratur och faktatexter och göra jämförelser mellan innehållet i olika texter. Dessutom kan eleven reflektera kring det lästa och dra egna slutsatser. Utifrån det lästa kan eleven beskriva några centrala berättelser och författare med betydelse för modersmålet. Eleven behärskar omfattande delar av traditioner, historia, religion och samhälle som är knutna till modersmålet och kan beskriva och förklara samhällsförhållanden, normer och värderingar i Sverige och jämföra dessa med länder där modersmålet används. Utifrån sina jämförelser kan eleven dra välgrundade slutsatser och generalisera till större helheter.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala och hålla längre anföranden inför en grupp så att innehållet koppla ihop och blir begripligt för mottagarna. Eleven kan med ett varierat ordförråd återge väsentliga delar av innehållet i texter som eleven har hört, läst eller på ett annat sätt har tagit del av. Eleven kan skriva olika slags texter, sagor, berättelser, brev, redogörelser, så att mottagaren tydligt och med lätthet förstår innehållet. Texterna skrivs med ett ganska omfattande ordförråd och uttrycker en del abstrakta tankegångar. Eleven kan jämföra modersmål och svenska och använder en del grammatiska strukturer som är specifika för modersmålet. Eleven kan växla mellan modersmålet och svenska och tolka och översätta korta och enkla texter. Eleven kan läsa, förstå och reflektera kring innehåll, händelser och miljöbeskrivningar i skönlitteratur och faktatexter och kan också eleven återge några centrala berättelser och författare med betydelse för modersmålet. Eleven behärskar väsentliga delar av traditioner, historia, religion och samhälle som är knutna till modersmålet. Eleven kan förklara och koppla ihop samhällsförhållanden, normer och värderingar i Sverige och i länder där modersmålet används.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan delta i samtal, ställa och besvara frågor samt uttrycka sina åsikter och tankar på ett sätt att mottagare förstår. Eleven kan läsa skönlitteratur och faktatexter samt förstå och återberätta grundläggande delar av innehållet skriftligt eller muntligt. I kända situationer skriver eleven sammanhängande texter med så pass korrekt språkbruk att mottagaren förstår innehållet. Eleven kan redogöra för grundläggande kunskaper om likheter och skillnader mellan

svenska och modersmålet och beskriva relationer dem emellan utifrån givna frågeställningar. Med viss säkerhet kan eleven växla ord och begrepp inom skolämnena i både modersmålet och svenska. Eleven behärskar grundläggande delar av traditioner, historia, religion och samhälle som är knutna till modersmålet. Eleven kan redogöra för levnadssätt, villkor och kulturella uttryck i Sverige och jämföra dessa med länder där modersmålet används och beskriva enkla sammanhang dem emellan.

Skolverket | 106 20 Stockholm | Besöksadress: Alströmergatan 12 och Fleminggatan 20 |
Telefon: 08-527 332 00 | Fax: 08-24 44 20 | E-post: skolverket@skolverket.se